

FREDERIC BURRHUS SKINNER

BIOGRAFIJA

Burrhus Frederic Skinner se je rodil 20. marca, 1904, v Susquehanni v Pensilvaniji. Njegov oče je bil odvetnik, mati pa gospodinja. Skupaj z mlajšim bratom, ki je umrl pri 16. letih, zaradi poškodbe na možganih, sta odraščala v prijetnem okolju. Skinner je zelo rad izumljal in gradil. Imel je polno avtomatiziranih naprav, s katerimi si je lajšal življenje, nagnjenost k izdelovanju avtomatičnih naprav pa lahko opazimo tudi pri njegovem kasnejšem delu.

V otroštvu in mladosti se je navduševal predvsem nad literaturo, glasbo in likovno umetnostjo in bil na teh poročjih tudi uspešen. Doktoriral je iz literature in želel postati pisatelj. Pisal je kratke zgodbe, pesmi ter članke za časopise. Kasneje se je navdušil nad psihologijo in se vrnil v šolo, tokrat na Harvard, kjer je leta 1930 opravil magisterij, leto kasneje še doktorat. Na Harvardu je ostal do leta 1936, nato se je preselil v Minneapolis, kjer je učil na univerzi v Minnesoti. Tam je spoznal Yvonne Blue, s katero se je kmalu poročil in imel dve hčeri. Mlajša hči je bila znan po tem, da jo je oče uporabil v enem od svojih poskusov.

Leta 1945 je postal predsednik oddelka za psihologijo na univerzi v Indiani. Nato je bil leta 1948 povabljen v Harvard kjer je ostal do konca življenja.

Klub temu, da ni uspel kot pisatelj in pesnik, pa je postal eden najuspešnejših pisateljev v psihologiji. Napisal je tudi utopični roman *Walden Two*, v katerem je pisal o behaviorizmu v vsakdanjem življenju.

Umril je 18. avgusta, 1990, zaradi levkemije, kot najbolj znan, pa tudi sporen psiholog po Sigmundu Freudu.

NAJBOLJ ZNANE KNJIGE B.F. SKINNERJA

- **Vedenje organizmov** (1938) – prodanih je bilo le malo izvodov
- **Walden Two** (1984) – vzgoja mora temeljiti na pozitivnem utrjevanju in ne kaznovanju
- **Znanost in človekovo vedenje** (1953) – zelo zahtevno napisana knjiga, ki so si jo mnogi zato narobe razlagali in Skinnerju očitali, stvari, ki jih sploh ni napisal
- **O behaviorizmu** (1976) – vsebinsko podobna knjigi *Znanost in človekovo vedenje*, le da je tukaj svoja stališča predstavil bolj preprosto in prijazno
- **Onkraj svobode in dostojanstva** (1972) – največja uspešnica, prevedena v več jezikov; Skinner v njej podrobno razlaga zakaj je kaznovanje neprimerno; razpiše se tudi o tem, da je človek popolnoma determiniran od okolja in dednosti in nima svobodne volje

DELO

Skinner je bil najpomembnejši vedenjski psiholog in predstavnik behaviorizma.

Kaj sploh je behaviorizem?

Behaviorizem je smer v psihologiji, ki preučuje le to, kar lahko vidimo in opazujemo, kar je dostopno objektivnemu opazovanju, torej vedenje.

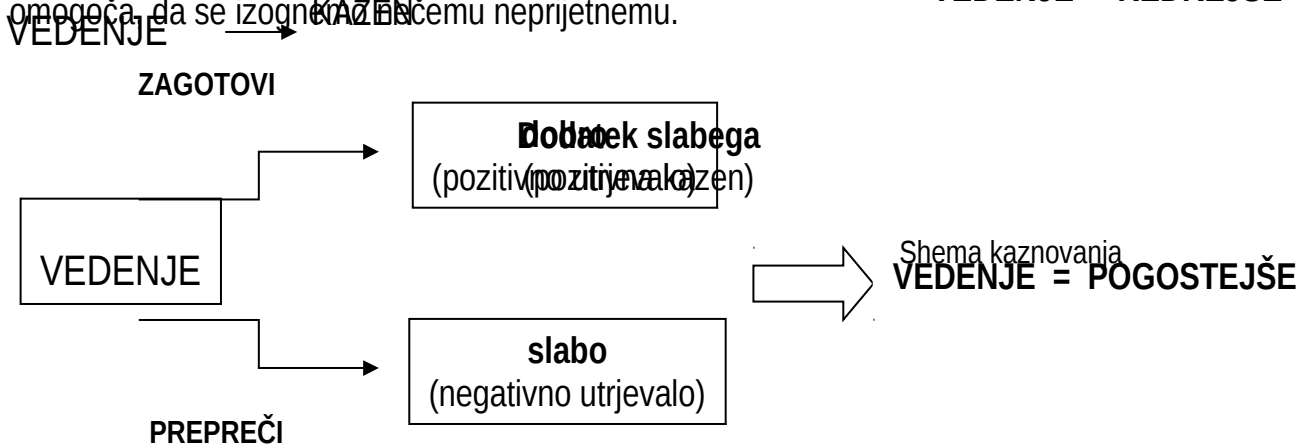
Behavioristi pravijo, da je psihologija znanstvena disciplina le takrat, ko je njen predmet preučevanje nekaj objektivnega, kar se dogaja zunaj nas. Na tak način ne zanikajo notranjega doživljanja, vendar pa, kot pravi Skinner, je osebnost preveč subjektivna, da bi jo lahko raziskovali.

Skinner je bil prepričan, da večina človekovega vedenja (in vedenja živali) deluje po načelih, ki jih je sam imenoval **instrumentalno pogojevanje**.

Pozornost je usmeril na dogajanje po določenem dejanju. Našim dejanjem običajno sledijo utrjevala ali pa kazni. Pri tem je trdil, da utrjevanje, pa naj bo pozitivno ali negativno, povečuje verjetnost da se **od določenega vedenja** v prihodnosti pojavljalo bolj pogosto.

Pozitivno utrjevalo je, ko smo za določeno dejanje pohvaljeni ali nagrajeni, skratka dejanju sledi prijetna izkušnja.

Postopek odstranjevanja nečesa neprijetnega imenujemo **negativno utrjevalo**. To nam omogoča, da se izognemo nečemu neprijetnemu.

Schema utrjevanja

Drugačno od negativnega utrjevanja je **kaznovanje**. O kaznovanju govorimo takrat, ko človeku ali živali odvzamemo nekaj ljubelega ali mu damo kaj neprijetnega. Verjetnost, da se bo vedenje, zaradi katerega je prišlo do kaznovanja v prihodnosti pojavilo je manjše. Skinner je svoje stališče do kaznovanja prestavil v knjigi Onkraj svobode in dostojanstva. Tam pravi, da nas kazen nauči le, kako se bomo izognili kazni, kar pa ne pomeni, da bomo prenehali z dejanjem za katerega smo bili kaznovani, če vemo, da kazen ne more slediti. Kaznovanje velikokrat slabša tudi odnose med kaznovancem in kaznovanim (npr. starš – otrok), kar stanje le še poslabša. Zato je Skinner v omenjeni knjigi prepričeval bralce, da naj vzgoja temelji na pozitivnem utrjevanju in ne na kaznovanju.

Skinner je ugotovil, da če utrjevanja ni več, naučeno počasi preneha. To imenujemo **ugašanje**. Hitrost ugašanja je odvisna predvsem od načina utrjevanja - vedenje utrjeno z negativnim utrjevanjem bolj odporno na ugašanje; in od razporeda utrjevanja – odporejše je vedenje, ki je utrjevano le občasno in nepredvidljivo.

Skinner je poiskuse o instrumentalnem pogojevanju sicer delal na podganah in golobih v posebnih kletkah. V kletko zaprta podgana je hrano dobil le če je pritisnila na pravo ročico. Sčasoma je, kadar je hotela hrano, pritisnila vedno na isto ročico – utjevanje. Če pa je pritisnila na napačno ročico jo je stresel električnik tok – kazen za njeno vedenje. Pritiskanje na ročico, ki jo je potem stresla je hitro opustila. Podgana se je torej naučila kako priti do hrane, ter kako se izogniti šoku z instrumentalnim pogojevanjem.

Najpomembnejše pri vsem tem je, da pride do razumevanja povezave med vedenjem in posledicami vedenja, kar je Skinner imenoval **kontigenca utrjevanja**.

Dejanje, ki sledi vedenju torej odločilno vpliva na vedenje v prihodnosti. Naše obnašanje je potem odvisno od preteklih izkušenj. V primeru, da so izkušnje pozitivne se bo to dejanje ponavljalo, če temu ni tako bomo dejavnost opustili.

V vsakdanjem življenju pa nagrade niso isto kot utrditve. Človeka nagradimo z nečem, kar mu ne pomeni nagrade. V tekem primeru nagrada ni več utrjevalo. Obratno tudi kazen ni vedno kazen. Če kazen nima učinka, potem se bo dejanje nadaljevalo še naprej. Po mnenju Skinnerja to sploh ni kazen.

Uporaba instrumentalnega pogojevanja

Oblikovanje vedenja s pomočjo postopnega približevanja:

To je postopno učenje, ki se uporablja v šolah, pri učenju ali pri oblikovanju celovite oblike obnašanja. Oblikovanje poteka korak za korakom, začne se s prvimi preprostimi koraki, vsakemu pa sledi nagrada..

Vedenjska modifikacija

Oseba dobi razne vrste nagrad za ustrezno vedenje. Npr. duševni bolniki, ki za določeno delo dobi žeton, ko pa jih zbere določeno število pa si prisluži ugodnost – ekonomija žetonov.

Biološka povratna zveza – biofeedback

Človek dobiva preko elektronske naprave sporočila(povratne informacije) o tem kakšno je stanje v njegovem telesu. Tako se lahko bolniki naučijo nadzorovati telesne funkcije in jih lahko celo spodbujajo ali se jim izogibajo.

Trditev, ki je pri Skinnerjevih nasprotnikih izzvala največ negotovanj pa je ta, da človek ni samostojno bitje ampak je v celoti podrejen(determiniran) vplivom dednosti in okolja, predvsem družbe. Potemtakem človek tudi ni odgovoren za svoja dejanja.

Vendar Skinner pravi, da če človek lahko nadzira druge ljudi, lahko z utrjevanjem in kaznovanjem oblikuje tudi svoje lastno vedenje. Po njegovih ugotovitvah pa se ljudje hočemo spremeniti, ko so posledice našega vedenja ugodne za nas same.

OSEBNOST

Človekovo vedenje je torej to, kar po Skinnerjevem mnenju sestavlja osebnost – rezultat posledic njegovega vedenja v preteklosti.

Človeško vedenje je posledica utrjevanj v preteklosti, spremenimo pa ga lahko z drugačnim utrjevanjem.

Teorije vedenja, tudi Skinnerjeva pa imajo po mnenju drugih psihologov tudi pomanjkjivosti, kajti če želimo v celoti razumeti človekovo osebnost moramo preučevati tudi človekova čustva in njegovo mišljenje.

Moteče je tudi dejstvo, da je mnogo raziskav behavioristov narejenih na živalih in ne moremo vedeti, da se ljudje odzivamo enako.

VIRI:

Literatura

- Musek Janek, Teorije osebnosti, Filozofska fakulteta Univerze Edvarda Kardelja V Ljubljani, Ljubljana 1988
- Musek Janek, Osebnost, Dopisna delavska univerza UNIVERZUM, Ljubljana 1982
- Alenka Kompare..., PSIHOLOGIJA Spoznanja in dileme, DZS, Ljubljana 2001

Internet

- <http://www.bfskinner.org/>
- <http://www.ship.edu/~cgboeree/skinner.html>